

İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi Istanbul University Journal of Women's Studies

Başvuru: 04.07.2022
Revizyon Talebi: 13.09.2022
Son Revizyon: 20.09.2022
Kabul: 21.09.2022

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Evli Kadınlardan Göz Ardı Edinilen Çocuk Yaşta Evliliklere İlişkin Perspektifler: Nitel Bir Çalışma

Perspectives On Child Marriages Ignore Married Women: A Qualitative Study

Hilal DURAN¹ , İrem Nur GÜRSOY² , Hatice KUMCAĞIZ³

Öz

Bu çalışma Türk toplumunda erken evliliğin, 18 yaşından önce evlendirilen kadınların bakış açısından değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın çalışma grubunu kendi isteği ve iradesi olmadan 18 yaşından önce evlendirilen 20 kadın oluşturmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş olup verilerin toplanması sürecinde erken evlilik deneyimi olan kadınlarla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesi betimsel analiz ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen verilerin dökümü gerçekleştirildikten sonra MAXQDA 2020 programı üzerinden kodlama gerçekleştirilmiş ve temalara ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucunda, kadınların erken evlenme nedenlerinde (düşük eğitim seviyesi, aile baskısı, aileden kurtulma, düşük sosyo-ekonomik seviye vb.) benzerlik olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca bu sonuçlar katılımcıların evlenme öncesinde aileleriyle sorunlar yaşadıklarını, yaşadıkları sorunların onları evlenme fikrine ittiğini, çoğunun aile içinde deneyimledikleri; iletişim sorunlarının, ekonomik yetersizliklerin, aile içi şiddetin ortak noktalar olduğunu göstermiştir. Son olarak, erken evlilik deneyiminden sonra katılımcıların çoğunun evlilik beklentileri noktasında hayal kırıklığı yaşadıkları, zorlu evlilik ve gebelik süreçleri deneyimledikleri ve erken evlilikleri önermedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Aile, Çocuk yaşta evlilik, Erken evlilik, Kadınlar

Abstract

This study aims to evaluate early marriage in Turkish society from the point of view of women who were married before the age of 18. For this purpose, the study group of the study consists of 20 women who were married before the age of 18 without their own will and volition. In the study, a qualitative research method was adopted and semi-structured interviews were conducted with women with early marriage experience in the process of collecting data. The analysis of the obtained data was carried out by descriptive analysis. After the breakdown of the data obtained from the interviews, the coding was carried out through the MAXQDA 2020 program and the themes were reached. As a result of the research, it was found that the reasons for women's early marriage (low level of education, family pressure, family emancipation, low socio-economic level, etc.) it has been established that there is a similarity. In addition, these results show that the participants had problems with their families before marriage, the problems they had pushed them to the idea of getting married, which most of them experienced in the family; it has been shown that communication problems, economic

¹ Sorumlu Yazar: Hilal Duran (Yüksek Lisans Öğrencisi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Samsun, Türkiye.
E-posta: 21280980@stu.omu.edu.tr ORCID: 0000-0002-7779-8175

² İrem Nur Gürsoy (Arş. Gör.), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Samsun, Türkiye
E-posta: iremnur.gursoy@omu.edu.tr ORCID: 0000-0003-3905-2951

³ Hatice Kumcağız (Prof. Dr.), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Samsun, Türkiye.
E-posta: haticek@omu.edu.tr ORCID: 0000-0002-0165-3535

Atf: Duran, H., Gursoy, I. N., Kumcagiz, H. (2022). Evli kadınlardan göz ardı edinilen çocuk yaşta evliliklere ilişkin perspektifler: Nitel bir çalışma. *Istanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi - Istanbul University Journal of Women's Studies*, 25, 31–48.
<https://doi.org/10.26650/iukad.2022.1140061>

inadequacies, and domestic violence have common points. Finally, after the early marriage experience, it was concluded that most of the participants were disappointed at the point of their marriage expectations, experienced difficult marriage and pregnancy processes, and did not recommend early marriages.

Keywords

Family, Child marriage, Early marriage, Women

1.Giriş

Erken yaşta evlilik Türkiye'nin de içinde bulunduğu birçok ülkede varlığını devam ettiren bir olgudur. Evlilik aracılığıyla yaşça küçük ve evlilik kurumunun sorumluluklarını bilmeyen ya da toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesince bilinen rol ve sorumluluklarla çocuk gelinler evlilik süresince zorlu yaşam koşullarını deneyimlemektedirler. Çocuk olarak adlandırılan yaştaki evliliklerin evli kadınların hayatında nasıl bir rol oynadığını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilecek bu araştırmadan ulaşılabilecek sonuçların toplum bilincini artırmak amacıyla gerçekleştirilecek faaliyetlerde kullanılması düşünülmektedir.

Aile toplumun en küçük yapı taşlarından birisi olarak toplumun en önemli işlevlerini gerçekleştirip düzenleme noktasında önem arz etmektedir. Aile bireyin kişiliğinin gelişmesinde, ruhsal ve fiziksel sağlığının iyileşmesinde, kendisi için önemli olan kararlar vermesinde ve hayatını nasıl şekillendireceği hususunda yönlendirici etkisi olan bir kurumdur. Bu nedenle genellikle evlilik yoluyla kurulan aile kurumunun önemi hem bireyler hem de toplum için önem arz etmektedir. Fiziksel ve psikolojik gelişimini tamamlamamış, yetişkin olamamış, ebeveynlerine bağımlı kişiliğe sahip, insan olarak haklarının farkında olmayan ve kendini savunamayan binlerce genç birey ailelerinin zorlamasıyla evlendirilmektedir (Kolkısa, 2018:2). Evlilik kurumuna dair bilgi birikimi olmayan bu çocuk gelinler evlilik süreciyle birlikte bir kriz anı yaşarlar. Yaşadıkları krizi sağlıklı şekilde atlatamayan ya da kriz yaşadığının farkında bile olmayan çocuk yaşta erken evlilik mağdurları için evlilik hayatı zorlu yaşam koşullarını da beraberinde getirmektedir.

Evlilik için Türkiye'deki yaş sınırı 18 olarak belirlenmiştir. Evlenmek için yaş sınırı şartı bireylerin evlilik olgusunun gerektirdiği fiziksel ve ruhsal olmak üzere bu koşulları sağlayabilmeleri, evlenmenin önemini ve evliliğin getireceği görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmeleri için gerekli bilgi birikimine ve olgunluğuna erişmiş olmaları açısından zorunlu tutulmuştur (Keskin, 2011:67). Erken yaşta evlilikler daha çok zorla yaptırılmış olsa da kendi isteğiyle erken yaşta evlenen kadınlar da bulunmaktadır. "Evde kalırsın", "yaşın geçerse seni kimse almaz", gibi cümlelerle kız çocuklarına toplum baskısı yapılmaktadır ve bu baskı erken yaşta evlilik kararlarının verilmesinde önem arz etmektedir. Ayrıca bu cinsiyetçi toplumsal yargılarla yetişen kız çocukları, toplumsal cinsiyet algısıyla uyumlu olarak rollerini ev hanımı ve anne olarak ilişkilendirmektedirler. Bu durum da onları evlilik kararına itebilmektedir (Aktepe ve Akay, 2017:414).

Çocukluk döneminde çocuklara yaşlarının kaldıramayacağı görev ve sorumlulukla baş başa bırakmak bir neslin sağlıklı olmasını engellemekte ve toplumun bilinçli olmasını sekteye uğratmaktadır. 18 yaş altındaki kız çocuklarının evlendirilmesinin farklı nedenleri olabilmektedir. Erken evliliklere maruz kalma ihtimali kentsel bölgelere göre

kırsal bölgelerde daha fazladır. Erken evlilik olgusunun önemli bir nedeni de toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir (Anık ve Barlin, 2017:1828). Toplumsal cinsiyet rollerinin çeşitli kültür ve nesiller arasında farklılık gösterdiği bilinmektedir fakat bu roller her ne olursa olsun genel olarak kadınların lehine işlememektedir. Kadınların ya da kız çocuklarının yerinin evi olduğu düşüncesiyle evlendirilen kız çocukları toplumda dezavantajlı konumda bulunmaktadır ve kız çocuklarının yüksek standartlarda yaşayabilmesi için en iyi seçeneğin evlilik olacağı zihniyeti bulunmaktadır. Bu zihniyetin var olmasının önemli sonucu da erken evlendirilen kız çocuklarının kaldıramayacağı roller yüklenmelerine neden olmaktadır (Erdoğan, 2014: 8).

Geleneksel toplum yapısında genelde kadınlar hizmet ekseninde rolleri gerçekleştirmektedirler. Ev içi emek, beslenme, hijyen, çocuk bakımı gibi rollerle görevlendirilmektedirler. Hatta bazı bölgelerde kadınlardan evlendikten sonra tek rol olarak hizmet davranışının kabullenmesi beklenmektedir. Özellikle çocuk sahibi olduktan sonra kadınların anne rolünü tamamen yaşaması beklenmektedir. Erken yaşta evlenen çocuklar daha eş rolüne ayak uyduramayarak bir kriz anı yaşarken bir de anne rolünün sorumluluklarını yüklenmektedirler. Bu durumun neticesinde psikolojik ve fizyolojik problemler meydana gelmekte ve krizden dolayı bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığı olumsuz etkilenmektedir ve istismara uğrama, ekonomik yetersizlikler, rol karmaşası gibi sonuçlar da ortaya çıkmaktadır. Erken yaşta evlilik sadece bireyin kendisini değil, toplumu da etkileyen sosyal bir problemdir. Geleneklerle 18 yaşından önce evlendirilen çocukların evlendirilmesinin devam etmesi kadınların toplum içerisindeki konumunu olumsuz etkilemektedir (Burcu vd., 2015:64). Bir kız çocuğunun erken yaşta evlendirilmesi o çocuğun ergenlik ile annelik rolüne ve gerektirdiği sorumluluklara uyumunu zorlaştırmaktadır (Kolkısa, 2018:3). Aynı zamanda çocuk yaşta hamilelik deneyimi, çocuk gelinlerin fiziksel gelişimin yeterli olmayışı, doğacak bebeğe bakım konusunda bilgi, bilgi ve becerilerinin yeterli olmayışı hem anne olan çocuk gelinlere hem de bebeğe zarar verecektir. Toplumun en küçük yapı taşı olarak belirtilen ailenin bu denli problem barındırması aslında sadece erken evlenen çocuklara ve onların bebeklerine zarar vermemektedir. Kurdukları aile kurumunu, kök ailelerini ve toplumu olumsuz etkilemektedir. Erken evliliklerin önlenmesi ve gerçekleştirilmiş erken evliliklerin tespit edilmesi sonrasında yaşadıkları kriz anları ve sorunları üzerine çözüm önerileri makro, mezzo ve mikro düzeyde hayata geçirilmelidir. Bu doğrultuda bu çalışmada 18 yaşından önce evlenen kadınların deneyimlerine odaklanarak erken evliliklere yönelik farklı perspektifleri ortaya koymak amaçlanmıştır.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1 Erken Evlilik ve Çocuk Gelin Kavramları

Evlilik toplumsal ve hukuksal yükümlülükleri olan bir olgudur. Evlilik hukuksal ve toplumsal kurallara uygun olması beklenen bir olgudur ve evlenecek kadın ve

erkeklerin kendi seçimleriyle evlilik tercihi yapmaları beklenmektedir. Evlenme olgusunun hukuksal olarak geçerli olabilmesi için evlenecek olan kadın ya da erkek yasayla belirlenen yaşı tamamlamalıdır (Çetin, 2020:109). Bu yaş 18 olarak belirlenmiştir. 18 yaşın öncesinde yapılan evlilikler “erken evlilik” olarak tanımlanmaktadır. Türk Medeni Kanunu’nun 124. Maddesi’nde bulunan “Erkek veya kadın on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple on altı yaşını doldurmamış olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir...” ifadesiyle erken evlilik olgusu on yedi yaşını doldurmadan yapılan evlilikler olarak kabul edilmektedir (Uysal, Eren, Şimşek 2019:198).

Erken yaşta evlilik mağdurları daha çok kız çocukları olduğu için erken evlilik kavramıyla birlikte çocuk gelin kavramı da ortaya çıkmıştır. “Çocuk gelin” kavramı ise 18 yaşından önce evlendirilmiş kız çocuklarını niteleyen bir kavramdır. Alan yazında erken evlilik olarak kastedilen “çocuk gelinler”dir. Erkek çocuklarına nazaran kız çocukları erken evlilikler gerçekleştirmektedirler ve bu durum erken evlenen kız çocukları için çeşitli problemlerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Ülkemizde “erken evlensin ve çoluk çocuğa karışsın” düşünceleriyle erken evlilik süreçleri erkek çocuklarının iş ya da askerlik gibi sebeplerle uzamaktayken kız çocuklarının bu şartları sağlamaları toplum tarafından beklenmediği için daha erken yaşta evlendirilmektedirler (Yüksel ve Yüksel, 2014:9).

Psikolojik ve fizyolojik yönden gelişimini tamamlamış, haklarının bilince ve sınırlarını koruyabiliyor olması evlilik öncesinde kadın ya da erkeğin sahip olması gereken yetişkinlik belirtileridir. Evlenmek için 18 yaş sınırının bulunması kadın ya da erkeğin fiziksel ve psikolojik açıdan evlilik olgusunun gerektirdiği sorumlulukların üstlenilebilmesi açısından yönünden önem arz etmektedir (Çetin, 2020:109). Erken yaşta evlilikler bireylerin 18 yaşından önce evlendiği zamanları içerdiği gibi aynı zamanda 12-18 yaş arası ergenlik döneminin bir kısmını da kapsamaktadır. Ergenlikte ve devamında gelen yetişkinlik döneminde bireyler psiko-sosyal açıdan kişisel gelişimlerini sürdürmektedirler ve kimlik gelişimleri de özellikle bu dönemde önem arz etmektedir. Kimlik gelişiminin erken evlilik dönemiyle beraber devam eden süreçte evlilik sürecinin stresi ve beraberinde çocuk sahibi olmaları erken evlilik yapmış olan ergen çocukların kimlik gelişimlerini de olumsuz etkilemektedir (Pehlivan, 2017:1). Ergenlik döneminde bireyler, fiziksel ve ruhsal yönden birçok değişim yaşarlar, kendilerini fiziksel ve psikolojik olarak tanıma eğilimine girerler. Ergenlik döneminin getirdiği birtakım değişikliklerle birlikte erken yaşta evlilik de meydana gelince, bu sürecin daha sağlıklı bir biçimde tamamlanmasına neden olabilmektedir.

2.2 Çocuk İstismarı ve Çocuk İhmali Kavramları

Çocuk istismarı ve çocuk ihmali; “ana-babanın ya da çocuğun bakımı, sağlığı ve korunmasından sorumlu kişilerin gerektiği ya da yapması gerekirken ihmal ettiği

eylemler sonucunda çocuğun her türlü fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesi, sağlık ve güvenliğinin tehlikeye girmesi” olarak tanımlanmaktadır. “İstismar; fiziksel, cinsel ya da duygusal olabilirken, ihmal; fiziksel ve duygusal olarak ikiye ayrılabilir.” (Küpeli, Kambur, Derman: 2003:129). Çocuk ihmali “genelde ailenin, ilgili kurumların ya da devletin çocuğa karşı en temel sorumluluklarını yerine getirmemesi” olarak ifade edilmektedir. Toplum, bireyden başlamak şartıyla aileye ulaşıncaya kadar bir bütündür. Bu nedenle aile içerisinde meydana gelen istismar ve ihmal mağduriyetleri çocukları haklarından mahrum bırakmakta ve gelişimlerini olumsuz etkilemektedir (Yüksel, Yüksel, 2014: 3). İstismar ve ihmal mağduriyetleri ailelerde ve dolayısıyla çocuklarda bazı risk etmenlerinin bulunduğu şartlarda daha sık rastlanmaktadır. Aileye ilişkin risk etmenleri arasında ekonomik yetersizlikler, aile içinde patolojik sorunlar, eğitim yetersizliği vb. faktörler yer almaktadır. Çocuk ihmal ve istismarına birçok örnek verilebilir. Bunlardan biri de reşit olmayan bir çocuğu erken yaşta evlendirmektir. Erken yaşta evlilik mağdurları erkek ya da kız çocukları olabilmektedir fakat genel olarak bakıldığında çocuk gelinlerin daha fazla olduğunu söylemek mümkündür. Erken yaşta zorla ya da kendi isteğiyle evlendirilen kız çocukları kurdukları yeni aile kurumunda çeşitli şiddet türlerine, ihmal ve istismara maruz kalabilmektedirler.

3. Erken Evliliğin Nedenleri ve Sonuçları

Erken yaşta gerçekleştirilen evlilikler nedenleri açısından farklılık gösterdiği için nedeni için net bir şey söylenmemektedir fakat erken evliliklere neden olan faktörlerin bölgeden bölgeye ve toplumdaki topluma farklılık gösterdiği bilinmektedir. Ancak, genel çerçevede içerisinde değerlendirildiğinde erken evlilik olgusunun geleneksel toplum yapısına sahip ve ataerkil değer yargıları taşıyan bölgelerde daha sık görülmektedir fakat bu bölgelerde görülmesi her iki cinsiyet tarafından deneyimlense de beraberinde görülen sonuçlar nedeni ile kız çocuklarının daha olumsuz etkilendiği görülmektedir (Zeren ve Gürsoy, 2020:126). Erken yaşta gerçekleştirilen evliliklerin bulunması sadece kültürel değerler olmamakla birlikte bunun yanı sıra toplumsal cinsiyet eşitsizliği, düşük ekonomik seviyeleri gibi faktörlerle ilişkilendirilebilmektedir. Bu nedenle, erken evlilik olgusunun nedenlerini tek bir faktöre indirgemek doğru bir tutum olmayacaktır (Yüksel ve Yüksel, 2014: 9).

Erken evliliklerin toplumsal ve ekonomik nedenlere bağlı olarak çeşitli nedenlerle gerçekleştiği görülmektedir. Çocukluktan itibaren aile, arkadaş gibi çeşitli ortamlarda öğrenilen sosyal davranışlar, toplumsal cinsiyet rollerini besleyen kurallar içermektedir. Bu durum toplumsal eksen içerisinde değerlendirilmektedir. Ekonomik eksen de ise işgücü pazarı içerisinde erişim ve bu pazardaki konum ile vasıflı işgücü haline gelmeyi kapsayan eğitim süreçlerine dikkat çekilmektedir (Erkan ve Yıldız, 2018:47). Kadınların, erkeklere nazaran erken evlilikleri daha erken deneyimleme nedenleri arasında, beşik kurtmesi, başlık parası gibi gelenekler haricinde kız çocuklarının evlilik

gerçekleştirmeden cinsel birliktelik yaşama ihtimaliyle birlikte ailenin namusunu koruyamayacağı fikride de önem arz eden bir husustur. Ayrıca erken evlilik deneyimleyen kız çocuklarının, “ağaç yaşken eğilir” atasözünün yansıttığı zihniyetten hareketle evleneceği eşi tarafından kız çocuğunun daha iyi eğitileceği ve bu “çocuk gelinlerin” yaşları sebebiyle daha fazla çocuk sahibi olabileceği olasılığı da erken ya da zorla evlendirilen kız çocuklarının evlendirilme nedenleri arasında sayılabilmektedir (Benli, 2015:196). Kız çocuklarının erken evlendirilmesi konusunda kritik noktalardan biri de erken evlilikler neticesinde meydana gelen genç annelerin hamilelik ve doğum süreçleridir. Daha ruhsal ve fizyolojik gelişimini tamamlamamış, genel olarak eğitimleri sekteye uğramış, sosyo-ekonomik seviyesi düşük olan gençler aynı zamanda erken yaşta ebeveyn olma durumunu da deneyimlemektedirler. Eş olma sürecine böylelikle anne olma süreci de eşlik ederek ekonomik, sosyal ve kültürel sorumluluklar yüklenmektedir (Şen ve Kavlak 2011:36). Erken evliliklerin nedenleri incelendiğinde ilk olarak sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel nedenler, dini inançlar yahut eğitim seviyesinden bahsedilmektedir. Sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gerekçeler; kız çocuklarının ekonomik yük olarak görülmesi, kız çocuklarının ekonomik anlamda ailelerine destekte bulunması ya da kız çocuklarının evliliği çıkış yolu olarak görmesi durumları öne çıkmaktadır. Geleneksel gerekçeye bakıldığında ise ataerkil zihniyet yapısına sahip olan ailelerde gençlere kendi deneyimleyecekleri evlilik kararını tercih hakkı verilmemektedir. Ülkemizde de başlık parası, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilik uygulamaları devam etmektedir. Ayrıca eğitim düzeyi ve sosyo-kültürel bağlam açısından düşünüldüğünde sosyo-ekonomik durumu ve kültürel seviyesi düşük düzeyde ailelerde erken evlilik deneyimlerinin da daha fazla görüldüğü söylenebilir (Dabak, 2014:23).

Erken evliliğin sonuçlarına bakıldığında ise eğitim seviyesi düşüklüğü, üreme sağlığı problemleri, kadına ya da çocuğa yönelik şiddet ve kadın istismarı vb. görülmektedir. Erken evlilik deneyiminden sonra gençlerin eğitimlerinin sekteye uğraması, onları hayatları boyunca devam edecek bir süreçten ayırmakta ve bir meslek kazanıp çalışma haklarından faydalanmaları engellemektedir. Ayrıca bu sebeple ekonomik özgürlük sağlayamayan gençler ve özellikle kadınlar öncelikle eğitim seviyesi düşüklüğü, daha sonra düşük ekonomik seviye birlikte bağımlılık döngüsünde içerisine girmektedirler. Bu bağımlılık döngüsü her ne kadar somut şeyler kaybettiriyormuş gibi görünse de bu unsurların yanında benlik kaybı, özgüvensizlik, umutsuzluk, hayal kırıklığı gibi manevi noktada olumsuzluklar hissedilmesine yol açmaktadır. Başka bir olumsuz sonuç olan üreme sağlığı sorunları, anne/çocuk ölümleri erken evlilik deneyiminden sonra beraberinde erken ve sık gebelikleri de getirmektedir. Erken evlilik mağdurlarının çoğu, aile planlaması hususunda da bilgi yetersizliği yaşadıkları için sorumluluklarını kaldıramayacakları sayıda çok çocuk sahibi olmakta; doğum öncesi ve sonrası hizmetlere de ulaşamadıkları için tıbbi açıdan riskli durumlar yaşayabilmektedirler. Diğer olumsuz sonuçlardan olan toplumdan izolasyon / kadına yönelik şiddet ve istismar 18 yaşın altında evlilik deneyimleyen çocuklarda evlilik süreci sonrasında

akranlarından uzaklaşma, kendini yetersiz hissetme, toplumdan izole olma gibi durumlar yaşamaktadırlar. Ayrıca çocuk yaşta evliliklerde çocuklar ruhsal ve bedensel gelişimlerini tamamlanmadıkları için çeşitli hastalıklar ve psikolojik rahatsızlıklar yaşayabilmektedirler. Kız çocuklarının eşleriyle birlikte sağlıklı iletişim tarzına sahip olmaları ve evlilik süreçlerinin cinsel hayattan ibaret algılanması, genellikle erkeğin yaşça evlenen kız çocuğundan büyük olması evlilik sürecini hem çeşitli şekilde şiddete açık hale getirmekte hem de uyum sürecini güçleştirmektedir. (Tuğrul, 2018:11). Kız çocukları, kendi ayakları üzerinde duramayacak yaşta ve gerekli eğitim seviyesine gelmeden evlendikleri durumlarda eşleri tarafından çeşitli şiddet türlerine maruz kalmaktadırlar. Bu evliliklerde şiddetli geçimsizlik, ve aile içerisinde şiddet bulunmaktadır ve bu nedenle boşanma ve intiharların fazla olduğu görülmektedir (Dabak, 2014: 24). İnsan sosyal bir varlık olmasından dolayı yaşadığı her olumsuz deneyim ya da olumlu deneyim kendisiyle birlikte ailesini ve toplumu da etkiler. Bu nedenler bütünüyle ele alındığında, erken yaşta deneyimlenen ve zorla gerçekleştirilen evliliklerin kız çocukları üzerindeki olumsuz etkiler yalnızca kendisini etkilememektedir. Erken evlilik olgusu zamanla kişisel bir sorun olmaktan çok toplumsal bir soruna dönüşmektedir. Erken yaşta evlilik deneyimleyen kız çocukları, yaşamaları gereken çocukluk çağlarını yaşayamadan kendilerine yüklenen rol ve sorumluluklarla ile baş edememektedir. Bu durum da çözülmesi ya da önlenmesi gereken toplumsal birçok riski ve sorunu beraberinde getirmektedir.

4. Yöntem

4.1 Araştırma Deseni

Bu çalışma nitel araştırma yöntemi ile tasarlanmış olup betimsel bir analiz sunmaktadır. Çalışmanın gerçekleştirilmesi amacıyla Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Başkanlığı tarafından onay alınmıştır (Etik kurul karar no: 2022-368). Çalışmaya 18 yaşından önce evlendirilmiş olan toplam 20 kadın katılımcı olarak dahil edilmiş ve yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla veriler toplanmıştır. Toplanan verilerin analizinde ise MAXQDA nitel veri analizi programı kullanılarak verilerin düzenli bir şekilde sunulması planlanmıştır.

4.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın birlikte yürütüleceği katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme tekniğinden yararlanılmış ve araştırmanın amacı kapsamında kendi isteği ve rızası olmadan 18 yaşından küçük yaşta evlendirilen kadınlar gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmaya katılan 30-40 yaş arası 6 katılımcı, 40-50 yaş arası 5 katılımcı, 50-60 yaş arası 4 katılımcı, 60 yaş ve üzeri 5 katılımcı bulunmaktadır. Katılımcıların evlilik yaşlarına bakıldığında 17 ve 16 yaşında 9 katılımcı olduğu, 14 ve 15 yaşında 1 katılımcı olduğu görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu

ilköğretim mezunudur. Okur-yazar olmayan bir katılımcı bulunmaktadır. Katılımcıların yarısından çoğunun ev hanımı olduğu görülmektedir. Özel sektör ya da devlet kurumunda çalışan yalnızca 9 katılımcı bulunmaktadır.

4.3 Araştırmanın Veri Toplama ve Veri Analizi Süreci

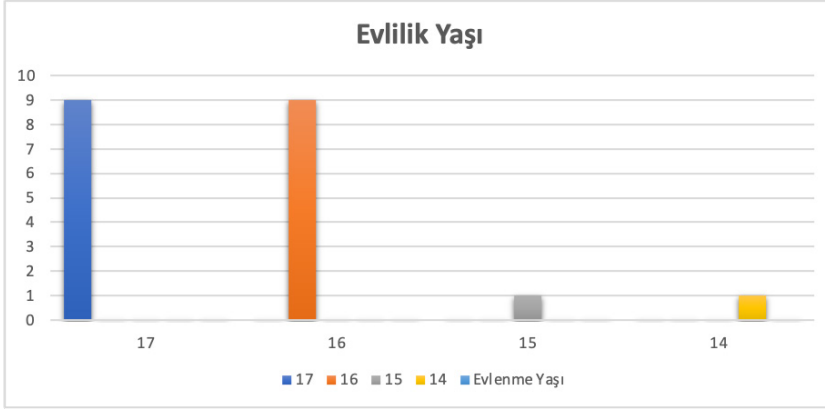
Katılımcıların erken evliliklerine dair görüşleri farklı zamanlarda ve mekânlarda katılımcılarla yüz yüze gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme soruları erken evlenen kadınların sosyo-demografik, ekonomik ve kişisel durumlarını ölçmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu kapsamda görüşme soruları içerisinde katılımcılara yaşları, evlilik yaşları, eşlerinin yaşları ve evlendiklerindeki yaşları, eğitim düzeyleri, kayınvalide ve kayınpeder yaşama durumları, kaç çocuğa sahip oldukları, evlilik kararını nasıl verdikleri, evlilik süreçleri hakkında bilgileri, kök aile yapıları, çocukluk dönemleri, evlilik öncesi çift birlikteliği hakkındaki bilgileri ve benzeri sorular yöneltilmiştir. Görüşmelerin bazıları katılımcıların izni doğrultusunda kayıt altına alınmış bazıları not alarak kaydedilmiş daha sonra ses kayıtlarının dökümü yapılmıştır. Araştırmada toplanan verilerin hepsi okunmuş ve daha sonra tek tek yeniden okunmuştur. Katılımcılarla daha sağlıklı ve rahat iletişim kurabilmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler katılımcıların diledikleri ortamlarda (online, ev) ve yanlarında eşleri, çocukları ya da herhangi biri olmadan gerçekleştirilmiştir. Her bir katılımcıyla bir görüşme yaklaşık 30 dakika kadar sürmüştür. Verilerin analizi ise MAXQDA 2020 programı aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Öncelikle dökümü yapılan veriler belge halinde içe aktarılmış ve sonrasında ilk kişiden başlanarak betimsel kodlama gerçekleştirilmiştir. Tüm görüşmeler kodlandıktan sonra benzer kodlar birleştirilerek kategori ve temalara ulaşılmıştır. Analizin anlaşılabilirliği açısından görsel araçlardan yararlanılarak hiyerarşik modellere bulgular bölümünde yer verilmiş ve alıntularla inandırıcılık sağlanmıştır. Veri toplama ve analizi sürecinde araştırmacılar birlikte çalışarak geçerliği sağlamıştır.

5. Bulgular

Bu çalışmada 18 yaşından önce evlilik gerçekleştirmiş 20 kadın ile görüşmeler gerçekleştirilerek elde edilen verilerin analizi sonucunda “Evlilik öncesi” ve “Evlilik sonrası” temalarına ulaşılmıştır. Temaların yanı sıra kadınlardan elde edilen bilgilerle bazı demografik bilgilere ulaşılmıştır. Bu bölümde ilk olarak demografik bilgilere yer verilmiş ve ardından temalara dair veriler örneklendirilmiştir.

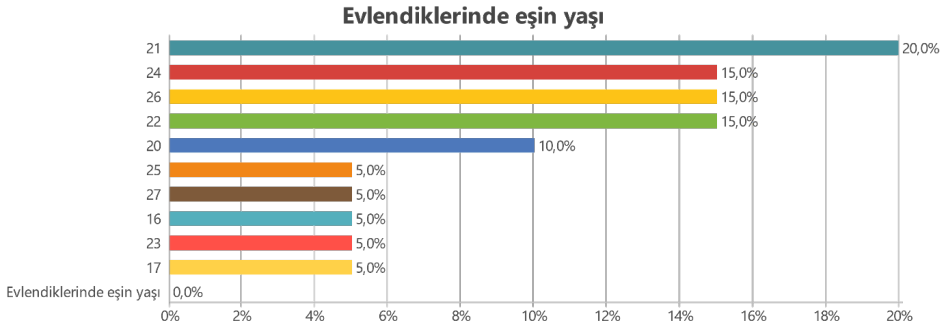
5.1 Demografik Bilgiler

Çalışmada katılımcı olarak yer alan kadınlara ilk evlenme yaşları, yaşları, hamilelik yaşları, eşlerinin şu anki ve evlendikleri zamanki yaşları, kendilerinin ve eşlerinin eğitim düzeyi, çalışma durumları, kayınvalide ve kayınpederlerinin yaşayıp yaşama durumu, evlilik süreleri ve kaç çocukları olduğu sorulmuştur. Kadınların yaşları 30 ila 75 arasında değişmekte olup evlilik yaşlarına dair veri Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1: Kadınların evlilik yaşları

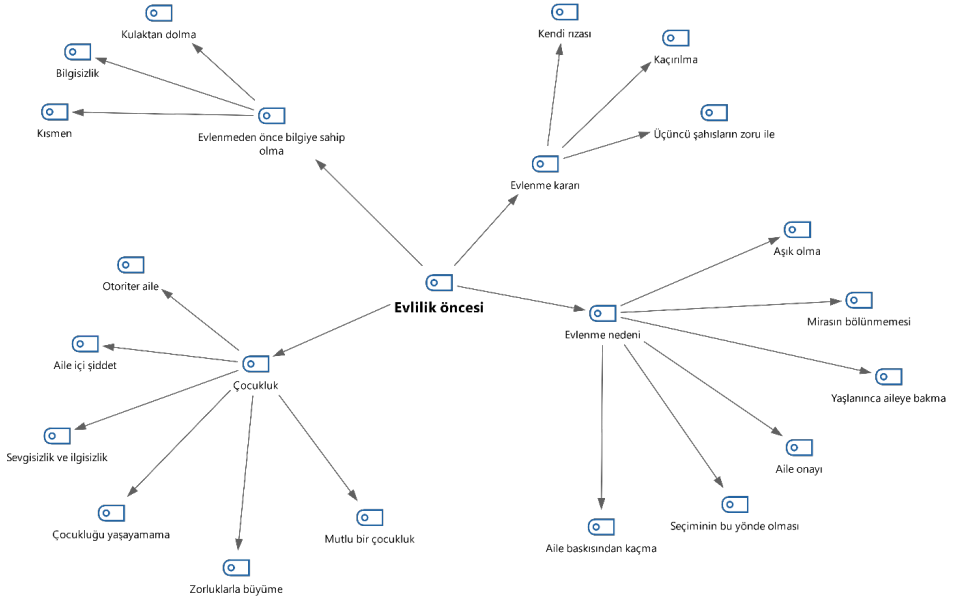
Şekil 1 incelendiğinde, kadınların çoğunun 16 ve 17 yaşında evlendiği görülmüştür. 14 ve 15 yaşında evlenmiş olan ise yalnızca bir kişi bulunmaktadır. Bunun yanı sıra hamile kalma yaşları da genellikle evlilikten bir yıl sonradır. En geç 28 yaşında hamile kalmış olan yalnızca bir kişi bulunmaktadır. Evlendiklerinde eşlerinin kaç yaşında olduğu ise Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2: Evlendiklerinde erkeklerin yaşı

Şekil 2 incelendiğinde erkeklerde 21 yaşında evlenen kişilerin en fazla olduğu görülmüştür. En geç 27 yaşında evlenmiş yalnızca bir kişi bulunmaktadır. Eşlerin evlilik süreleri de 15 ila 46 arasında değişmektedir. Bu süreçte doğan çocukların sayısına bakıldığında ise en fazla 6 çocuğu olan bir kadın bulunmakta olduğu görülmüştür. Hem kadınların (10) hem de erkeklerin (9) çoğu ilkökul mezunudur. Dikkat çekici bulgu erkeklerde 4 kişi üniversite mezunuyken kadınlarda bu sayının sıfır olmasıdır.

Evlilik öncesi temasına dair kategoriler çocukluktan evlilik kararı alınan döneme kadar olan verileri kapsamıştır. Evlilik öncesi temasına dair kod-alt kod modeli Şekil 3’de sunulmuştur.

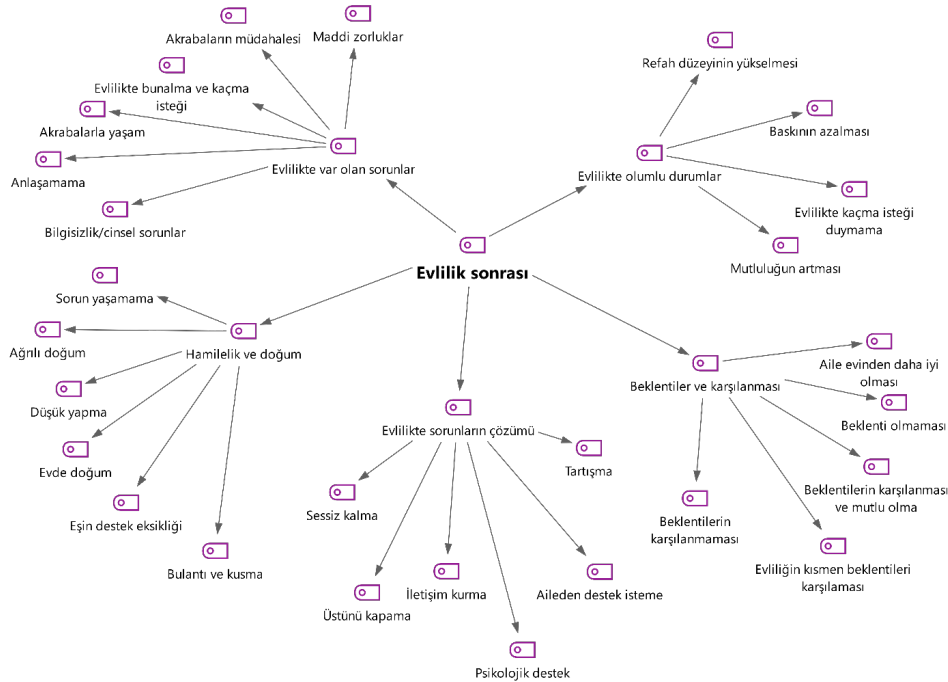

Şekil 3: Evlilik öncesi temasına dair kod-alt kod modeli

Şekil 3 incelendiğinde, evlilik öncesi teması altında yer alan kategorilerin sırasıyla çocukluk, evlenmeden önce bilgiye sahip olma, evlenme kararı ve evlenme nedeni olduğu görülmektedir. Çocukluk kategorisinde katılımcılar özellikle otoriter bir aile yapılarının olduğunu vurgulamıştır. K1'in bu alt kategoriye yönelik görüşleri şu şekildedir: "Annem ve babam otoriterdi, zaten beni zorla evlendirdiler. Ama ben yine de onlara saygısızlık etmezdim alttan alırdım." K1'in görüşü incelendiğinde, ailesinin otoriter yapısının onu evlenmeye sürüklediğini de görmek mümkündür. Ancak ayrıca dikkat çeken nokta katılımcının bu durumu alttan alarak anne ve babasına saygısızlık etmediğini düşünmesidir. K8 ise anne ve babanın dışında otoriter bir abiye ve çevreye de vurgu yapmıştır: "Mutlu değildim. Dışarıda oyun bile oynatmazlardı. Hem köy hem aile baskısı vardı. Özellikle abimle çok sorunlar yaşadım hala yaşıyorum ve konuşmuyorum." Görüşler incelendiğinde, otoriter aile yapısının kişileri mutsuz ettiği ve istemedikleri durumlarla karşı karşıya bıraktığı da görülmektedir. Hatta bu durum aile baskısından kaçma isteğiyle evlenmelerine bile sebebiyet vermiştir. Bunun yanı sıra diğer alt kategorilerin çoğunun da olumsuz durumlara işaret ettiği anlaşılmaktadır. Zorluklarla büyüme, çocukluğunu yaşayamama, sevgisizlik ve ilgisizliğe maruz kalma ve en önemlisi aile içi şiddete maruz kalmış olma gibi durumlar çocukluğu olumsuz etkilemiştir. Mutlu bir çocukluk geçirdiğini belirten katılımcılar ise mevcut durumla yetinmiş olanlardır. Örneğin K16 bunu şu sözlerle ifade etmiştir: "Annem okumama karşıydı beni okutmadı. Evin tek kızı olduğum için çocukluğum ev işi yaparak geçti, ama yine de mutluydum."

Evlenmeden önce katılımcıların çoğu evlilikle ilgili herhangi bir bilgiye sahip olmadığını belirtmiştir (18 kişi). Bu nedenle evlendiklerinde uyum problemleri yaşamaları söz konusu olmuştur. Evlenme kararının nasıl alındığı konusunda ise kadınların kendi rızasının yanı sıra bir başkasının baskısı veya kaçırıldıkları için zorunda kalma gibi durumlar da varlığını göstermiştir. Üçüncü şahıslar genel olarak anne ve babalardır. Evlenme nedenlerinde de görüldüğü gibi ailelerin uygun görmesi, mirasın bölüşülmesini istememeleri, yaşlanınca onlara bakılsın istemeleri gibi sebeplerle kızlarını evlenmeye zorladıkları görülmüştür. Aile baskısından kaçmak için evlenenlerin sayısı ise çoğunluğu oluşturmaktadır. Buna dair K7 bu konuda şu sözleri söylemiştir: “Aileden uzak yere gitmek istiyordum. Ailedeki baskı evlenmem için beni teşvik etti açıkçası. Ama eşimi de seviyordum.” İlk olarak baskıyla evlenme isteği karşıdaki kişiyi de sevdiğini düşünmeye yol açmış gibi görünmektedir. Aynı zamanda doğrudan âşık olup “bakışarak” evlenmeye karar veren katılımcılar da bulunmaktadır. Bu şekilde kendi seçimlerinin bu yönde olduğunu da vurgulamışlardır.

Evlilik sonrası teması kapsamında ise evlilikle hayatın nasıl değiştiği, sorunlar mutlu olaylar veya beklentinin karşılanması ile hamilelik ve doğum hakkındaki görüşlere yer verilmiştir. İlgili temaya ait kod-alt kod modeli Şekil 4’de sunulmuştur.

Şekil 4: Evlilik sonrası teması kod-alt kod modeli

Şekil 4 incelendiğinde evlilik sonrasında durumların daha karmaşık ve yoğun olarak olumsuz bir hal aldığı görülmektedir. İlk olarak hamilelik ve doğum kategorisi

incelenirse, bu dönemde kadınların özellikle yaşlarından dolayı sorun yaşadıkları, sık sık düşük yaptıkları veya evde doğum yapmak zorunda kaldıkları görülmüştür. Bu nedenle doğum anında oldukça fazla ağrı çekmeleri söz konusu olmuştur. Kadınların hiçbiri bu süreçte eşlerinin desteğinden bahsetmemiş, aksine birisi bu desteğin eksikliğini vurgulamıştır. Bazıları ise özellikle doğumda hiçbir sorun yaşamadıklarını belirtmiştir. Bu süreçte evlilikte yaşanan sorunlara bakıldığında ise en çok değinilen sorunun evlilikten bunalma ve kaçma isteği ile akrabalarla yaşam olduğu görülmüştür. Akrabalarla yaşam kategorisinde genel olarak kayınvalide veya kayınpeder olmakla birlikte bu akrabalar kalabalık ortam olarak vurgulanmış ve bundan yoğun bir biçimde şikayetçi olunmuştur. K7 bu konuda şunları ifade etmiştir: “Evet çok kalabalık bir aileye gelin geldim. Kayınvalide, kayınpeder, kayınlarım... Kalabalık yaşamak çok zor evin sorumluluğu da öyle. Eş hayatı da kalmıyor tabii.” K13 ise “Kaynana ve kaynanamın kaynanası ile yaşamak çok zordu. Kalabalık aileden çok çektim. Eşimle aram daha iyiydi.” Diyerek eşiyile arası kötü olmasa bile çevrenin etkisinin hissedilir olduğunu gözler önüne sermiştir. Bunun yanı sıra akrabaların evliliğe dair müdahaleleri de evlilikte sorunlara neden olmuştur. Kimileri kadınlara yönelik eşlerini dolduruşa getirmişlerdir. 14 kadın evlilikte bunaldığını ve zaman zaman kaçmayı istediğini belirtmiştir. Bu kadınların çoğu ya çocukları için ya da baskıdan dolayı kaçamadıklarını da ima etmiştir. K4 bunu şu şekilde ifade etmiştir: “Evet uzaklaşmak, ayrılmak çok istedim. Birkaç kere ailemin evine de gittim ancak boşanmak istesem de olmadı.” Tüm bunların yanı sıra eşlerin ilgisizliği, şiddet kullanması, aldatması, borçlanması ve borçlarını kadınlara yıkması, eğitime devam edememe, boşanmadan çekinme, koşulların kötüye gitmesi ve sürekli alttan alma gibi problemler evliliklerde var olmuştur. Evlilikte yer alan sorunların çözümüne yönelik ise genel olarak sessiz kalma (6) ve üstünü kapatma (5) gibi yollara başvurulduğu görülmüştür. Psikolojik destek alan yalnızca 2 kişi bulunmaktadır. Kadınlar özellikle alttan alarak, yuvaları bozulmasını diye sessiz kalarak sorunları çözmeye çalışmıştır. Kimi zaman ise sorun yaratan akrabalar ise ölümleri veya onlardan uzaklaşma sorunu çözmüştür. Ancak genel olarak kadınların etkisiyle ve kendilerini geri çekmesiyle sorunlar çözülmüştür. Erkeklerin bu konuda çabaladığı çok nadir örnekler vardır. Bu gibi örneklerde de eşler arasında iletişimin kuvvetli olduğu vurgulanmıştır.

Olumsuz durumların yanı sıra evlilikte olumlu deneyimler de yaşanmıştır. Evlendiğinde refah seviyesinin arttığı veya aile baskısından kurtularak mutlu olduğunu belirten kadınlar göze çarpmaktadır. Kimisi ise ailedeki kavga ve gürültü ortamından kurtulduğu için mutlu olmuştur. Ayrıca dört katılımcı evlilikte kaçma isteği duymadığını belirtmiştir. K3 bu konuda şunları söylemiştir: “Hiç istemedim. Böyle bir ihtimal aklıma gelmedi daha doğrusu. Gidersem geri dönmeyeceğimi biliyordum. Üstelik git bırak bunları gibi bir baskı vardı üstümde teklif edilmesine rağmen gitmedim.” Katılımcının öne sürdüğü görüşte dikkat çeken durum gitmesi için zorlanmasıdır. Ancak kişi buna boyun eğmemiştir. Son olarak evlilikte beklentilerin karşılanıp karşılanmadığına dair görüşler

yer almıştır. Beklentilerinin karşılandığını ve karşılanmadığını belirten katılımcıların sayısı eşittir (6). Beklentileri karşılanmayanlar pişman olduklarını veya en azından çocukları olduğu için mutlu olduklarını belirtirken beklentilerinin karşılandığını belirtenler ise eşleriyle iyi anlaştıklarından bahsetmiştir. Kimileri ise beklentilerinin belirli boyutlarda kısmen karşılandığını vurgulamıştır. K7 bu konuda şunları ifade etmiştir: “Benim en büyük beklentim evden kaçıştı, köy hayatından uzaklaşmaktı o zamanlar. Evlendim uzaklaştım ama tabii yine de evlendikçe insanın beklentileri artıyor. Bu evlilik tam anlamıyla karşılamadı.” Her ne kadar köyden kaçsa da evlilik tüm beklentilerini karşılamamıştır. Bu nedenle belirli düzeyde amacına ulaşabilmiştir. Benzer şekilde aile evinden daha iyi olduğu için evliliğin kısmen beklentilerini karşıladığını da vurgulamıştır. İki kişi ise hiçbir beklentilerinin olmadığını belirtmiştir. Bunlardan biri beklentilerinin olmadığını ama üzerine düşününce beklentilerinin karşılanmadığını diğeri ise beklentisi olmadığı için mutlu olduğunu belirtmiştir.

Özetle, katılımcıların çoğu erken yaşta evliliğin bilgisizliği ile birçok zorluk yaşamış ve var olan duruma boyun eğmiştir. Bu kişiler ayrıca evlendikleri için pişman da olmuştur. Azınlığı oluşturan bir kısım ise evlendiği için mutludur ancak süreçte yine de üçüncü şahısların olumsuz yaptırımlarına maruz kalmıştır. Bu kişiler erken yaşta evliliği önermemiş ve bu durumun özellikle hamilelikte ve evliliğin ilk sürecinde aile ilişkilerinde oldukça zorluk yarattığını belirtmiştir.

6. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda erken evlendirilen kadınların çoğunun erken yaşta evlilikte bilgi yetersizliği yaşadığı, eğitimini yarıda bırakmak zorunda kaldığı ve evlilikle beraber kaldıramayacağı sorumluluklar yüklendiği ortaya konmuştur. Bununla beraber alan yazında erken evlendirilen kadınların yaşlarının kaldıramayacağı sorumluluk yüklenmelerinin onları psikolojik ve sosyal yönden olumsuz etkilediğine yönelik araştırma bulguları mevcuttur (Malatyalı, 2014:31). Erken evlenen kadınların çoğunlukla ilkökul mezunu olduğu ve evlendikten sonra eğitime devam edemedikleri ortaya koyulan diğer bir sonuçtur. Alan yazında kadınların eğitim seviyesi arttıkça erken evlenme oranlarının düştüğüne yönelik bulgular yapılan araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Şener ve Kılınç, 2019:169). Eğitim seviyesi düşüklüğünün erken evlilik olgusunu arttırdığı sonucuna yönelik olarak kız çocuklarının eğitime devam etmeleri noktasında projeler ve çalışmalar artırılabilir.

Araştırmanın bir diğer sonucu, katılımcıların özellikle otoriter bir aile yapısının olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuç toplumsal cinsiyet açısından kız çocuklarının nasıl yetiştirildiğinin bir örneği niteliğinde olabilir. Bir otorite altında büyüyen kız çocukları bunu normal karşılamaktadırlar ve kişisel kararları noktasında itiraz etmeyecek olmaları onların saygılı biri olduğunu düşündürmektedir. Bu düşünce tarzı kız çocuklarının kişisel sınır koymaları ve özerk birey olmalarını engelleyen bir durumdur.

Bu sonuçla birlikte kız çocuklarının öz saygı kazanmaları noktasında atölye çalışmaları yapılmalı ve kişisel gelişim kursları noktasında fırsat sağlanmalıdır.

Evlenmeden önce katılımcıların çoğunun evlilikle ilgili herhangi bir bilgiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle evlendiklerinde uyum problemleri yaşamaları söz konusu olmuştur. Alan yazında çocuk yaşta evlenen/evlendirilen kadınların evlilik ve cinsel hayata dair bilgilerinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Çalışkan, 2018:86). Dolayısıyla evlilik öncesi danışmanlık hizmetleri yaygınlaştırılmalı ve evlilikte uyum problemleri noktasında risk müdahaleleri yapılmalıdır. Araştırma sonuçları katılımcıların evlilik nedenlerinin aile baskısı, aileden kurtulma, yaşının geldiğini düşünmesi gibi nedenlerin yanı sıra üçüncü şahısların baskısı, kaçırılma gibi nedenler olduğunu saptamıştır. Benzer konuya sahip bir araştırmalarda bu bulguyla tutarlı katılımcıların aile baskısı, toplumun beklentilerinin o yönde olması, evdeki baskıdan kaçmak için gibi nedenlerden dolayı evlilik kararı verdikleri görülmüştür (Çalışkan, 2018:73). Bu sonuçlar göz önüne alınırsa kız çocuklarının kök aileden kaçmasına neden olacak ciddiyette bir baskının profesyonel destek elemanları tarafından değerlendirilmesi ve buna yönelik risk müdahaleleri yapmaları önerilmektedir ve ayrıca zorla kaçırılma gibi durumlar için de kadınların ŞÖNİM ve Sosyal Hizmet Merkezleri hakkında daha fazla bilgilendirilmesi ve erişimlerinin kolaylaştırılması önerilmektedir.

Diğer bir araştırma sonucu kadınların doğum anında zorluk çektiklerini ve eşlerinden hiç destek alamadıklarını göstermektedir. Benzer konuya sahip bir araştırmalarda bu bulguyla tutarlı olarak erken evlenen kadınların hamilelik sürecinde eşlerinden destek almadığı görülmüştür (Tuğrul, 2018: 32). Araştırma sonucunu destekler alan yazı sonuçları neticesinde erkeklerin evlilik olgusu ve eşlerine yönelik görev ve sorumluluklarını yerine getirmedikleri görülmektedir. Bu hususta ailelere aile danışmanlığı hizmeti verilmeli ve hamilelik süreçleri, o süreçte takınılması gereken tavırlar hususunda evlenen bireylere psiko-eğitim hizmeti sağlanmalıdır.

Araştırma sonuçları katılımcıların kayınvalide ve kayınpederleriyle sorun yaşadıklarını, evde huzursuz olduklarını, psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kaldıklarını göstermektedir. Benzer bir araştırma bu sonuçları destekler niteliktedir (Cevheroğlu, Kışlak, 2022:222). Yine bu hususta şiddetin çeşitli şekillerine maruz kalan kadınların şiddete uğrama ihtimallerine karşı erişebilecekleri mecraların bilgilendirilmeleri yaygınlaştırılmalıdır. Araştırma sonuçları ayrıca kadınların evlilik süreçleri boyunca şiddet, istismar ve ihmalin çeşitli şekillerine maruz kaldığını göstermektedir. Evlilikte yer alan sorunların çözümüne yönelik ise genel olarak sessiz kalma ve üstünü kapatma gibi yollara başvurduğu görülmüştür. Psikolojik destek alanların sayısı yok denecek kadar azdır. Benzer konuya sahip bir araştırmalarda bu bulguyla tutarlı olarak sonuçlar elde edilmiş ve erken yaşta evlilik deneyimleyen kadınlarda daha yüksek görülmekle birlikte aile içerisinde şiddetin varlığının evliliğin başladığı andan itibaren her zaman var

olduğu vurgulanarak bu sebeple evliliğin ilk zamanlarında ya da evlenmeden önce aile danışmanlığının profesyonel şekilde verilmesi ya da evlilik deneyimleyecek bireylerin evlilik öncesi danışmanlık almalarının önemli olduğu belirtilmiştir (Ağyel, 2020:82).

Yukarıdaki araştırmaların bulguları özetlenerek düşünüldüğünde katılımcıların çoğu erken yaşta evliliğin bilgisizliği ile birçok zorluk yaşamış ve var olan duruma boyun eğmiştir. Bu kişiler ayrıca evlendikleri için pişman da olmuştur. Erken evlenme deneyimlerinin anlaşılmasında aile yapılarının önemi çok büyüktür. Alan yazında bu sonuçla tutarlı olarak erken evlenen katılımcıların yoğun hayal kırıklığı yaşadıkları ve kaçtıkları için pişman oldukları görülmüştür (Duru, Arslan: 2014:43). Özellikle geleneksel ve ataerkil öğeleri içinde barındıran kültürlerde erken evlilik olgusu göze çarpmaktadır. Araştırma sonuçları katılımcıların erken evlenme nedenlerinde pek çok faktörün önemli olduğunu göstermektedir. Ayrıca, erken evlenen katılımcıların bireysel farklılıkları yanında; destek alması gereken aile ortamı ve duygusal destek düzeyine sahip olma açısından benzer olduğu görülmektedir. Bu nedenle hem erken evlenen bireylere hem de ailelerine yönelik yapılacak çalışmalarda, bu faktörlerin mikro, mezzo ve makro düzeyde etkisinin dikkate alınması yararlı olabilir.

Erken evlenen katılımcıların evlilik öncesi ve sonrasında psiko-sosyal açıdan risk altında olduğu diğer bir araştırma sonucudur. Evlenmeyi bir kurtuluş olarak görmüş olan katılımcılar kendilerini yine şekil değiştirmiş bir olumsuz çevre içinde bulduklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla bu çalışmanın bulgu ve sonuçları, koruyucu ve önleyici olan toplum ruh sağlığı merkezlerinin, sosyal hizmet merkezlerinin ve o kurumlar aracılığıyla aile danışmanlığı hizmetinin yaygınlaştırılmasının önemli olduğunu işaret etmektedir. Bu hizmetler aracılığıyla aile üyelerinin daha işlevsel başa çıkma becerileri kazanması sağlanabilir. Araştırma sonuçları ayrıca erken evlenen katılımcıların psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilecek bilgi ve becerilere sahip olmadıkları görülmüştür. Erken evlenen kadınların yaşları ve eğitim durumları düşünüldüğünde ruh sağlığı çalışanlarının okullarda dezavantajlı olarak nitelendirilen çocuklara risk müdahalelerine yönelik koruyucu-önleyici çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Bu çalışma kısmen İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje numarası: 37697

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: This study was partially funded by Scientific Research Projects Coordination Unit of Istanbul University. Project number: 37697.

Kaynaklar/References

- Ağyel, M. (2020). *Erken Yaşta Evlenen ve Evlenmeyen Kadınların Çocuk Yaşta Evliliğe ve Aile İçi Şiddete İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi). file:///C:/Users/USER/Downloads/615967.pdf
- Aktepe, E. ve Atay, İ. (2017). Çocuk Evlilikleri ve Psikososyal Sonuçları, *Current Approaches in Psychiatry/Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*. 9(4), 410-420.
- Anık, M. ve Barlin, R. (2017). Türkiye’de Çocuk Gelinler Sorunu: Balıkesir Örneği, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*. 6(3), 1827-1841
- Benli, N. (2015). Türk Sinemasında Çocuk Gelin İmgesi: Lal Gece Filmi Ekseninde İçerik Analizi, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*. (50), 193-204.
- Burcu, E., Yıldırım, F., Sırma, S. ve Sanyaman, S. (2015). Çiçeklerin Kaderi: Türkiye’de Kadınların Erken Evliliği Üzerine Nitel Bir Araştırma, *Bilig*. (73), 63-98.
- Cevheroğlu, B. ve Kışlak, Ş. (2022). Erken Evlilik Yapan Kadınların Evli Kadın Rolünü Deneyimleme Sürecine İlişkin Nitel Bir Araştırma, *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 9(1), 207-233.
- Çalışkan, N. (2018). *Çocuk Yaşta ve Yetişkin Yaşta Evlenen Kadınların Evliliğe ve Aile Kurumuna Yaklaşımları*, (Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi). file:///C:/Users/USER/Downloads/530777.pdf
- Çetin, M. (2020). Toplumsal Bir Gerçeklik Olarak Çocuk Gelin Kavramı, *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (5), 107-122.
- Dabak, Ş. (2014, 16-18 Mayıs). *Türkiye’de Erken ve Zorla Evlilikler; “Çocuk Gelinler”* [Konferans sunumu]. Gençlik ve Kültürel Mirasımız Uluslararası Kongre, Samsun, Türkiye. https://www.researchgate.net/profile/Mustafa-Kemal-San/publication/338163025_Turkiye'de_Genclerin_Kimlik_Soylemlerinin_Tarihsel_Surecte_Insasi/links/5e036af4299bf10bc3777a78/Tuerkiyede-Genclerin-Kimlik-Soeylemlerinin-Tarihsel-Suerecte-Insasi.pdf#page=23
- Duru, E. ve Arslan, G. (2014). Evlenmek amacıyla evden kaçan kız ergenler: Bir olgubilim çalışması, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (41), 36-48.
- Erdogan, D. (2014). *Türkiye’de Çocuk Gelinler Sorunu*.20.09.2022 tarihinde academia.edu sitesi: https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/33250413/Turkiyede_Cocuk_Gelinler_Sorunu-with-cover-page-v2.pdf?Expires=1663687920&Signature=EcTs1ywQxLcQHH9w4ga9pa6P6f-7gSJXXuSaO86aH17DvexeDarUYKe1nv~3cz4RppGRCosgPL9ZcVfDuSDcIkelL2F9AzqyjrjmqHq9eYt tSVU993BBT46wfkckPnmG0C2hbMrGzqz8bawBtbKjkTYgRzKv~DqrSlm1gHq0FLw7CtoJmU2jQ68nD7luKfK7sQdX9AS4fSg11z2QNnOrf-LQ2qGvCa9UJt9remOys4JrTXdB3sHRi4PvRZkrrIKiPbgZHXg1JzuCymxx7spJFJzdCZZJzgyJltdnQeKMyFt5G7ezzXURk3xVi1TBTnSCR5eAVODijLDLAQLZgZ9BIQ_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA adresinden alındı.
- Keskin, D. (2011). Küçük Yaşta Evlenmenin Müeyyidesi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(4), 65-83.
- Kolkısa, İ. (2018). *Türk Toplumunda 18 Yaşından Önce Evlendirilmiş Kadınların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri ile Benlik Saygısı ve Ebeveyn Kabulü Arasındaki İlişki*, (Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi). file:///C:/Users/USER/Downloads/490506.pdf
- Küpeli, S, Kanbur, N. ve Derman, O. (2003). Çocuk istismarı: Bir olgu sunumu, *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 12(4), 129-130.
- Pehlivan, R. (2017). *Erken Evlenen ve Çocuk Sahibi Olan Ergen ve Beliren Yetişkinlerin Kimlik Statülerinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi). file:///C:/Users/USER/Downloads/468232.pdf

- Selma, Ş. ve Kavlak, O. (2011). Çocuk Gelinler: Erken Yaş Evlilikleri ve Adölesan Gebeliklere Yaklaşım. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 25(25), 35-44.
- Tuğrul, Y. G. (2018). Erken Yaşta Evlendirilen Kadınların Evlilik Süreçleri, Deneyimleri ve Sonraki Yaşamları Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Sosyoloji Notları*, 2(1), 2-38.
- Uysal, M., Gizem, T. ve Şimşek, E. (2019), Toplumsalın Doğallaştırılması: Erken Evliliklerde Toplumsal Cinsiyet Algısı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(47), 196-220.
- Yıldız, N. ve Avcı H. (2018). *Erken Evliliklerin Toplumsal Meşruiyeti: Nitel Bir Çalışma*, https://www.raporlar.org/wp-content/uploads/2018/04/Erken_Yasta_Evlilik_Raporu.pdf
- Yüksel, H. Yüksel, M. (2014), Çocuk İhmali ve İstismarı Bağlamında Türkiye’de Çocuk Gelinler Gerçeği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 1-24.
- Zeren, F. ve Gürsoy, E. (2020). Erken Evliliklere Neden Olan Faktörler, Tutum ve Kadın Sağlığı Üzerine Etkisi. *Türkiye Klinikleri Hemsirelik Bilimleri*, 12(1), 124-32.